

Ivan Tavčar

MED GORAMI

Založba Bird Publisher, 2011

Naslov izvirnika:

Med gorami

Ivan Tavčar

Ivan Tavčar, 1876

Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:

Bird Publisher

DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš

Telefon: +386 (1) 723 78 28

E-pošta: info@bird-publisher.com

www.bird-publisher.com

Urednik: Damjan Plut

Oblikovanje: Grafiza

PDF in e-knjiga narejena: junija 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-32(0.034.2)

TAVČAR, Ivan, 1851-1923

Med gorami [Elektronski vir] / Ivan Tavčar. - El. knjiga. -

Mengeš : Bird Publisher, 2011

Način dostopa (URL): <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-043-1 (pdf)

ISBN 978-961-279-044-8 (mobi)

ISBN 978-961-279-045-5 (ePUB)

257116160

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvorniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Ta e-knjiga je namenjena vaši osebni uporabi. Ni je dovoljeno prodajati naprej ali podariti drugim osebam.
Če bi želeli to e-knjigo podeliti z drugo osebo, prosimo kupite dodatni izvod te e-knjige vsaki osebi, kateri bi jo radi podarili.
Če berete to knjigo, a je niste kupili ali ni bila kupljena za vašo osebno uporabo, potem bi bilo dobro, da bi si kupili vaš lasten izvod te e-knjige. Zahvaljujemo se vam, ker upoštevate in spoštujete avtorsko delo vseh sodelujočih avtorjev in založbe.

Vsebina

Holekova Nežika	6
Moj sin	14
Miha Kovarjev	17
Kobiljekar	24
Kalan	28
Grogov Matijče	31
Tržačan.....	35
Kako se mi ženimo.....	39
Kočarjev gospod.....	43
Posavčeva češnja.....	49
Šarevčeva sliva	52
Gričarjev Blaže.....	56

Holekova Nežika

*Na gori cvetice
najzlaše cvetó.*

Vilhar

Takole je bilo. Spomlad se je bila pričela in včasih je jug bučal krog naših vrhov, da se je sneg topil po njih. In v dolini je šumela Ločilnica dan za dnem glasneje. Tisto leto sem bil postavil svojo kočo tam gori in sem koše pletel pozimi. Dobro se mi je godilo. Tedaj še nisem pasel vaške živine. Bil sem še v dobrih letih in delaven, pravim vam, delaven tako, da me je iskalo vse in me rado imelo ob košnji, setvi in na vsakem delu.

Tisto leto je bilo rodovitno; drevje in zemlja, vse je imelo sadu, da je gnilo in se je delala škoda od same obilnosti božje. Imel sem Holekovo zgornjo njivo v najemu in bil sem jo obsejal z dvema mernikoma pšenice in pridelal sem je petnajst, kar na zgornji njivi ni bilo ne prej ne slej več.

In še nekaj se je zgodilo tisto leto jeseni. Tam doli v dolini bili so staknili rudo in začeli v zemljo riti in hiše zidati in visoke dimnike staviti, iz katerih se je podnevi in ponoči dim valil. Dejali so, da tam rudo kuhajo. Nam pa so sekali gozde naokrog, da je človeku srce pokalo, ko so pele sekire in hribje pokazovali tu in tam gole hrbte, tako da je sčasoma bilo vse rjavo, kjer je poprej bilo vse zeleno. Hudo nam je to dejalo, povem vam.

Pomlad je tedaj bila in v soboto popoldne je bilo. Sonce je gorko sijalo in gorkota nam je šla čez žile, ker od svetega Martina je ležal sneg po rušah in lomil veje po vrtovih, da je vedno pokalo. Otresovali smo, kar smo mogli, ali vendar je dosti polomilo. Tudi mraza je bilo dosti in vedno so visele sveče od streh in segale skoro do tal. Prav veseli smo bili spomladi.

Bilo je torej v soboto popoldne in v dolu pričelo je zvoniti delopust. Sedel sem pred vgričarjev blažerati svoje kočice in pletel koš iz viter.

Ko sem povzdignil glavo od dela in pogledal proti Holekovi hiši, vidim, da je šla Holekova Nežika po stezi proti meni. Bil sem je vesel. Bil je sploh Holekove Nežike vsak vesel, ki jo je le videl. Kar sedaj živi teh otročaje, teh deklíčev, to še ni davno nič proti temu, kar je bila ona, vam pravim. Jaz sem je bil vesel še posebej, ker sem vedel, da ne pride nikdar prazna. In tisto soboto popoldne sem bil lačen.

Prišla je in prinesla mi kos soržičnega kruha in snedel sem vsegá s slastjo. Ona je sedla tik mene in dejal sem ji vesel: »Nežika,« sem dejal, »če bi tebe ne imel, moral bi biti dostikrat lačen. Ko bi tako star ne bil, še snubil bi te.«

Tako sem dejal. Jaz rad vidim dekleta okoli sebe in sem vesel, kadar se ona smejejo sladko. Zato sem tako dejal in Nežika se je res nasmejala. In mislil sem sam pri sebi, vesel te bo, ki te dobi, če bi tudi Holekovih petic ne bilo, ki pa so. Vi ne veste, kakšna je bila ona, a jaz vam dopovedati ne morem. Kadar se je v nedeljo napravila, no pa saj ni, da bi govoril.

Tako sva sedela, jaz pleté, ona pa je govorila in se smejala. Kar pride po poti iz gozda nad mojo kočico gosposki človek, česar preje ni bilo. Povem vam, da sem se ga ustrašil. Zakaj takovi ljudje vejo marsikaj in imajo marsikatero moč. Počasi je hodil proti nama in pod pazduho je tiščal nekakove papirje.

»Gotovo kak suknjar od tam doli iz fabrike,« sem dejal in bal se ga, ker, kakor pravim, taki ljudje marsikaj vedo.

»Ta fabrika, ta fabrika,« dejal sem proti Nežiki, »ta fabrika, Nežika, boš videla, ta fabrika bo nad nami ležala.«

Pred nama je postal.

»Koše pletem,« sem mu rekel in pogledal sem ga, »koše!«

»Le pletite jih!« odgovori on in se lahko nasmeje. Potem pa je, da vam rečem, naravnost bil pri dekletu, ki ni vedelo kam s svojo krvjo. Tako jo je bilo sram.

Bil je to zal človek; velik in močan je moral biti, kakor sem jaz to bil premislil, in jaz poznam močna telesa. Ali takov človek vam je hudir. Kakor pravim, naravnost je bil pri dekletu in si dal opraviti krog njenega obraza in hvalil njeno lepoto. Tako se je obnašal, da ni bilo nikomur podobno.

Zgrabila me je jeza in dejal sem: »Kaj se todi tako obnašate?« dejal sem, »takih imamo sami dosti, ki to znajo, tule v vasi dosti,« sem dejal. »Grdo obnašati se pa res ni treba!«

Tako sem mu povedal. Obrnil se je proti meni, pokazal vrsto belih zob in si pogladil tisto malo brkic, ki jih je imel.

»Dekle gotovo ni hudo,« je spregovoril, »jeli da ne?« pristavil je mehko. Nežika pa je pogledala proti njemu in videlo se ji je v očesu, da res ni jezna. Bog nas vari! Tedaj sem se prestrašil, da sem se kar pretresel, če bi iz tega morda utegnilo kaj priti. In misli so mi pošle in dalje sem koš pletel.

On pa se je ulegel pred naju tja v travo, razgrnil svoje papirje in čečkal po njih, da mi je pričelo pred očmi plesati. Zakaj takovi ljudje marsikaj pišejo, o čemer mi niti ne sanjamo.

Čez nekaj časa je vstal in pokazal dekletu, kar je bilo na papirju, da je vzkliknila in postala še bolj rdeča. Vstal sem, vrgel vitre od sebe in pogledal pri strani. In povem vam, da tu na papirju je bila Holekova Nežika, kakor je tedaj živela in dihala. Vsa, vam pravim, do zadnjega čisto podobna.

»Bog nas vari,« sem dejal, »to je pa že več kot več.« Roke sem si obrisal, da bi bil vzel v roke tisto reč in jo od blizu pogledal. Nežika pa je skočila in urno letela po stezi proti svoji hiši. Ta pa je zrl za njo.

»Počasi, počasi, prosim,« je dejal, »saj veš, da gledam za tabo!«

In govoril je nekaj o rožah. Dekle pa je bežalo in se skrilo v vežo.

Ta pa je potem pobral tiste papirje in tudi počasi odšel po stezi. Pri Holekovi hiši pa jo je zavrnil na desno po poti v dolino.

Ko je bil odšel mimo hiše, tedaj vam rečem, sklenil sem od začudenja roke; zakaj lahko se je odprlo okno in prav počasi pogledala je Nežika ven in gledala za njim, ki je prevzetno stopal skozi vas in si prižgal cigaro in izpuščal goste dime iz ust.

Bog nas vari nesreče! Težko sem spal tisto noč. In zvenelo mi je na levo uho in se mi napovedovala nesreča. In prišla je v resnici. Zakaj že drugo jutro je klical birič s cerkvenega zida, da je gosposka ukazala na slamnatih strehah samo zidane dimnike imeti. Še to. Do sedaj je letel dim, kjer je hotel, izpod strehe, in ravno tako se je skuhalo. Ali biti je moralo. Postavil sem tisti steber. Nekaj dni sem zamudil in tistemu Gašperju Krivarju, ki je zidal tako postrani, dal sem lep denar, da ga mi je zmetal vkup. Takole je prišla nesreča čez me, tisto spomlad.

*Pod okencem tam mnogo noč
pozdrav, poljub nas vnemal vroč.*

Koder

Orali smo, sejali smo, dosti smo imeli opravila. Rž in detelja bili sta do koreninice pozebli in jesensko delo šlo je pod nič. Imel sem dela čez glavo. Podnevi na njivah, a zvečer sem rezal vitre po grmovjih. Saj veste, tam doli pod Holekovo hišo je tisti dobri studenec. Poleti je mrzel, pozimi pa mlačen. Tam doli raste leska; če jo odrežeš takoj, da kar vidiš, ko rije iz tal. Tam kje sem hodil. Takrat je rastlo ondi nekaj hrastja, debelega in starega. Izmed njegovih korenin pa je tekel vir in po belem pesku je letel navzdol. Tam sem bil jaz v leskah in sem rezal vitre.

Kar je prišla Holekova Nežika in prinesla škafo, rumeno kovan, in ga podstavila pod žleb. Hotel sem jo ogovoriti; videla me ni za hrastovjem in gostim vejevjem. Ulegel se je že tudi mrak in za gorami se je takisto rumeno svetilo in na nebu se je videla tu pa tam zvezda. Mračno je bilo tedaj in ravno sem hotel zaklicati: »Nežika!«, kar pride k studentu tisti iz fabrike. Prav hitro je stopil k dekletu in pričel ji nagajati.

»Nežika,« je rekel s tistim mehkim glasom in bog ga vedi, kje da je zvedel nje ime, »Nežika, sinoči se mi je o tebi sanjalo.«

Dekle se je zasmejalo.

»Prav res,« dejal je, »prav res, in sanjalo se mi je, da sem te objel in pritisnil svoja usta tule sem.«

Povem vam, prav nič ga ni bilo sram. S prstom se je dotaknil njenih rdečih ustnic, vam povem.

»Tule sem, pa prav tule sem!«

Dekle pa se je le smejalo in dobro ji je dejalo. Pa saj tudi ni čuda. Ko je tako pred njo stal in si bil klobuk položil tja v travo, bil je s svojimi dolgimi lasmi nalašč zal človek. Ali ni bil še izpustil vse vode iz jeza.

Prav blizu k njej je pristopil in ji malo pogladil lica.

»I sedaj, sedaj,« govoril je, »vedno mislim, če bode ta moja sanja resnica, Nežika?«

Povzdignil ji je obrazek, menda zato, da mu je videla v tiste priliznjene oči, s katerimi je gledal v njo.

»Nežika?« vprašal je rahlo.

»Ne vem,« šepnila je tako, da sem komaj slišal. Ali že v tistem trenutku vzel jo je k sebi in jo pritiskal na prsi. Moj Bog, takole je bilo! Mlada kri, mlado srce, življenje od danes do jutri. Take stvari le mislijo, da je zmeraj spomlad, zmeraj cvetje in menijo, da so ustvarjene le za ta »mali kruhek«. Ali vse pride drugače! Hiša se podere in sapa raztrga streho. Včasih zraste pelin tudi v zelniku, kjer ga nihče ne pričakuje. Bog se nas usmili, usmili!

Zdelo se mi je, kakor da bi bilo pri meni nekaj prav globoko zastokalo. Ogledal sem se in tu je ležal nekdo na tleh. Jaz sem ga pa vendar takoj spoznal. Saj vedelo je vsako otroče, da se bogati Gabrčev Tone šteje tako malo od Holekove Nežike.

Ta je bil tu na tleh in ječal je iz prsi ... S pestmi pa je tolkel ob tla in z usti se je bil zagriznil v zeleno travo in ruval si lase in polglasno klet.

Onadva pa sta bila odšla.

»Tonče,« sem dejal, »nikar preveč ne vdeluj,« sem dejal; »saj ni človek za večno, saj umrje vse,« sem dejal in sem ga tolažil.

Prav težko sem ga spravil k sebi v kočo in ondi sem mu postlal pri peči.

Bil je tak, da bi se bil moral Bogu smiliti. Nekaj časa je ležal, potem pa je hodil po hiši, se zopet ulegel in kled in molil. Moralo je biti blizu polnoči, ko je vstal in rekel: »Domu moram iti!«

»Ostani tu,« mu pravim, »saj imaš dobro posteljo.«

Ali nič ni pomagalo. Odprl sem mu in šel z njim; zakaj bal sem se, bil je ves zmeden.

Zunaj sijala je luna in svetlo je bilo, prav kakor podnevi. Povsod je vse bilo tiho in šla sva po stezi proti Holekovim.

Tam za hišo raste drevje in temna senca je bila pod njim. Pa vendar, ko sva bliže prišla, videla sva človeka, ki je slonel pri odprtem oknu in govoril z nekom prav tiho in vestno.

Ti preklicano dekle ti, sem si mislil, to je pa že malo preveč. Tone pa je obstal in blede njegov obraz postal je še bolj bled in zaškripali so mu zobje in zarjul je kakor razdražen vol, da me je bila groza v tihi noči.

Urno se je zaprlo okno. Oni pa je stopal po tratini pod drevjem in ko je prišel na svit, dvignil je glavo ponosno in malo po strani pogledal proti nama in potem odšel počasi.

Šla sva za njim skozi vas.

»Ti, malo počakaj, malo,« dejal je Tone, ko smo bili pustili hiše za sabo, »malo počakaj, če ne boš zameril!«

Oni pa je tiho obstal sredi pota in dejal roke navzkriž čez prsi. Strah me je bilo in tja v grmovje sem stopil pri poti. Ta dva pa sta si stala nasproti, dokler se ni spustil Tone k njemu. Rjové se mu je hotel okleniti krog vrata. Ali kakor otroka povil ga je oni in položil na trato k poti in dejal zaničljivo: »Tu se naspi, da morda prideš malo k moči čez noč, tu v rosi!«

Odšel je urnih korakov v dolino.

Ta pa je počasi vstal. Tiha noč je bila. Nekje tam v gozdih skovikal je skovir in luna je sijala.

Počasi vstal je fant. Pri potu stala je smreka, k njej se je naslonil in zakril si je z dlanjo obraz. Ko sem k njemu pristopil, vile so se mu prsi. Stokal je in potem pričel jokati, da so mu solze tekle izmed prstov. Prav smilil se mi je revež.

»Tone,« sem dejal, »svet je poln joka, danes joče berač, jutri bogataš. Vse mine, gostija, pa tudi lakot. Letos je slana, k letu bo pa težko klasje.«

Tako sem mu govoril in ga spravil k sebi v kočo, kjer sem ga imel čez noč.

Takole si delate vi mladi ljudje sitnosti med sabo. Oj mladost, mladost!

*Tebe kličejo solzice,
ki pred mano zdaj bežiš,
obledvati moje lice
brez usmiljenja pustiš.*

Kastelic